

Bibelvetenskaplig forskarutbildning i Sverige: Reflektioner med avstamp i Svenska Exegetiska Sällskapet Exegetiska dagar 2022

TOBIAS ÅLÖW

Göteborgs universitet

tobias.alow@lir.gu.se

INLEDNING

Svenska exegetiska sällskapet Exegetiska dagar anordnades 2022 vid Göteborgs universitet på temat ”Bibels relation till antik utbildning”. Efter att lyssnat till föreläsningar av Tobias Hägerland, William M. Schniedewind, Cathrine Hezser och Teresa Morgan om utbildning i antiken under den första av dagarna riktades uppmärksamheten under den andra dagen mot frågor om *samtida* exegetik och utbildning, med särskilt fokus på bibelvetenskaplig forskarutbildning i Sverige idag. Under rubriken ”Doctoral Education in Biblical Studies Around Sweden: An Overview” presenterade doktorander från berörda svenska lärosäten – Hanna Liljefors från Uppsala universitet, Lukas Hagel från Lunds universitet, Johanna Larsdal från Göteborgs universitet och Martin Landgren från Enskilda Högskolan Stockholm – respektive forskarutbildnings innehåll och upplägg.¹ Aspekter som redogjordes för av doktoranderna berörde bland annat antal doktorander respektive anställda och professorer i ämnet, examensämne, antagningsprocess, forskarutbildningens finansiering och målsättning samt projektbeskriv-

¹ Forskarutbildning bedrivs även vid Umeå universitet, vars doktorand var inbjuden men inte hade möjlighet att delta.

ningens eventuella styrning. Efter doktorandpresentationerna inbjöds tidigare nämnda internationella gäster att bidra med inspel och perspektiv från sina respektive sammanhang under rubriken ”Perspectives on Doctoral Education in Biblical Studies: Discussion”. Till sist bjöds även auditoriet som helhet in i samtalet.

Såväl doktorandpresentationerna som den internationella jämförelsen underströk hur mycket exegetisk forskarutbildning kan skifta avseende såväl innehåll som utformning – då inte enbart i förhållande till utlandet utan också inom en svensk kontext. En beaktansvärd olikhet som framkom av diskussionen var bland annat hur de 240 högskolepoäng som forskarutbildningen idag omfattar fördelas mellan kursfordringar respektive avhandlingsskrivande. En annan påfallande skillnad gällde antagningsprocessen. En presumtiv doktorand vid Uppsala universitet, Lunds universitet samt EHS förväntas i samband med antagningsförfarandet ha tagit kontakt med en potentiell handledare, medan en sådan kommunikation inte förväntas ha ägt rum vid Göteborgs universitet. Vidare utlyser Uppsala, Lund och EHS platser som doktorand i *bibelvetenskap* (utbildningen kan sedan inriktas mot Gamla eller Nya testamentet), medan bibelvetenskap inte är ett eget ämne vid Göteborgs universitet utan en del av Religionsvetenskap och Teologi. Detta får konsekvenser för antagningsprocessen: eftersom det då inte finns några särskilda doktorandtjänster i bibelvetenskap att söka får kandidater från hela ämnet Religionsvetenskap och Teologi konkurrera, och ämneskollegiet i stort behöver komma överens om vilken kandidat som ska erbjudas tjänst.

Med avstamp i denna korta resumé skall jag i det följande presentera en något mer detaljerad (om än fortfarande kortfattad) överblick över bibelvetenskaplig forskarutbildning i Sverige idag. Denna översikt tar sin utgångspunkt i samtalet vid Exegetiska dagar 2022 men baserar sig i huvudsak på aktuella allmänna studieplaner för berörda forskarutbildningar.² Jag skall särskilt lyfta fram skillnader mellan berörda lärosäten

² ”Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå: Bibelvetenskap” (Uppsala

vad det gäller forskarutbildningsämne, examen, samt fördelningen av poäng i relation till avhandling respektive kurser och kort diskutera tänkbara möjligheter och risker som följer av de olika sätt på vilka utbildningarna utformats. Avslutningsvis skall jag även dryfta en aspekt av bibelvetenskaplig forskarutbildning som i väsentliga avseenden förbises i kursplanerna, nämligen samverkan med det omgivande samhället (inklusive dess problematiska förening med tanken på självständig kritisk forskning).

Jag vill samtidigt understryka att denna diskussion inte på något sätt skall ses som en granskning eller utvärdering. Min intention är betydligt mer modest. Vad jag vill tillhandahålla är ett sorts tidsdokument förenat med en viss kritisk reflektion – en ”stillbild” över bibelvetenskaplig forskarutbildning i Sverige idag. Kan denna i förlängningen bidra till fortsatta samtal om utformningen av bibelvetenskaplig forskarutbildning är det en lycklig bieffekt.

ÖVERSIKT

Forskarutbildning i bibelvetenskap bedrivs idag vid fem svenska lärosäten: de fyra statliga universiteten i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala samt vid Enskilda Högskolan Stockholm, som ägs och drivs av Equestrikyrkan. De universitet som har staten som huvudman lyder under de grundläggande bestämmelser som föreskrivs i Högskolelagen,³ Högskoleförordningen,⁴ samt Universitets- och högskolerådets (UHR)

universitet, 2020); ”Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå till doktorsexamen i Gamla testamentets exegetik” (Lunds universitet, 2022); ”Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå till doktorsexamen i Nya testamentets exegetik” (Lunds universitet, 2022); ”Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i religionsvetenskap” (Göteborgs universitet, 2022); ”Allmän studieplan för forskarutbildning i Bibelvetenskap” (Enskilda Högskolan Stockholm, 2019); ”Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i religionsvetenskap” (Umeå universitet, 2022).

³”SFS 1992:1434 Högskolelagen” (Utbildningsdepartementet).

⁴”SFS 1993:100 Högskoleförordningen” (Utbildningsdepartementet).

författningssamling.⁵ För de enskilda utbildningsanordnarna är det delvis andra regler som gäller.⁶ Likväl skall utbildningen precis som vid de statliga universiteten vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet, bedrivs så att den uppfyller de krav som ställs i Högskolelagens första kapitel samt uppfylla de särskilda krav som gäller enligt examensordningen. I övrigt gäller dock varken Högskolelagen eller övriga delar av Högskoleförordningen för de enskilda utbildningsanordnarna.⁷

Med dessa skillnader i åtanke kan det därmed vara värt att inledningsvis återge tillämpliga avsnitt ur relevanta styrdokument, då dessa ligger till grund för den fundamentala likheten och överlappningen mellan de fem lärosätenas respektive forskarutbildningar. Till att börja med står det att läsa i Högskolelagen 1 kap 9 a § att

Utbildning på forskarnivå skall väsentligen bygga på de kunskaper som studenterna får inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå eller motsvarande kunskaper.

Utbildning på forskarnivå skall, utöver vad som gäller för utbildning på grundnivå och på avancerad nivå, utveckla de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna bedriva forskning.

Vidare specificeras i Högskoleförordningen 7 kap 39 § att

Grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå har den som har

1. avlagt en examen på avancerad nivå,
2. fullgjort kursfordringar om minst 240 högskolepoäng, varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå, eller
3. på något annat sätt inom eller utom landet förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper.

Högskolan får för en enskild sökande medge undantag från kravet på grundläggande behörighet, om det finns särskilda skäl.

⁵”UHR:s Författningssamling” (Universitet och högskolerådet, UHR).

⁶ Se ”Lag (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina” (Utbildningsdepartementet).

⁷”Lagar och regler som styr den högre utbildningen” (UHR).

Dessutom anger Högskoleförordningen bilaga 2 – den så kallade Examinationsordningen som anger vilka examina som får avläggas och vilka krav som studenterna ska uppfylla för respektive examen – följande:

Omfattning

Doktorsexamen uppnås efter att doktoranden fullgjort en utbildning om 240 högskolepoäng inom ett ämne för utbildning på forskarnivå.

Mål

Kunskap och förståelse

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och
- visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,
- med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och
- visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och

– visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling)

För doktorsexamen ska doktoranden ha fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd.

Övrigt

För doktorsexamen med en viss inriktning ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Dessa bestämmelser är alltså gemensamma för alla bibelvetenskapliga forskarutbildningar, men som antyds av den avslutande paragrafen specificerar respektive lärosäte, i anslutning till examensordningen, de bestämmelser och mål som skall gälla för doktorsexamen med en viss inriktning. Detta sker i den allmänna studieplanen för forskarutbildning i berört ämne. Mot dessa dokument och deras respektive utformningar riktar vi nu uppmärksamheten.

FÖRSKARUTBILDNINGSSÄMNE

Till att börja med kan vi notera hur de fem lärosätena skiljer sig från varandra ifråga om vilket forskarutbildningsämne examen utfärdas i. Mest specificerade är universiteten i Lund och Uppsala, som skiljer mellan GT/Hebreiska bibelns respektive Nya testamentets exegetik. EHS intar en sorts mellanposition i det att forskarutbildningsämnet där är Bibelvetenskap, medan utbildningen vid universiteten i Göteborg och Umeå är i Religionsvetenskap.

Spelar då skillnaderna mellan forskarutbildningsämne någon praktisk roll för utbildningarnas respektive utformning? Utan möjlighet att granska enskilda doktoranders individuella studieplaner och litteraturlistor, och med tanke på att skiftande rubriceringar i studieplanerna sannolikt rymmer överlappande innehåll, är det svårt att säga något konkret *om* – och i så fall också *hur* – de skiftande examensämnena får konkret genomslag i utformning av utbildningen. Likväl ger en jämförelse av

hur kursfordringarna disponeras en viss indikation. Här är det särskilt intressant att jämföra Göteborgs och Lunds universitet, som till skillnad från övriga lärosäten avsätter lika många högskolepoäng för kursfordringar, samtidigt som de skiljer sig åt vad det gäller graden av specialisering.

Göteborgs universitet <i>Religionsvetenskap</i>	Lunds universitet <i>Gamla testamentets exegetik</i>
<p>Obligatoriska kurser, 45 hp</p> <ul style="list-style-type: none"> – Teori och metod, 15 hp – Ämnesfördjupning, 15 hp – Konferenspresentation i teori och praktik, 10 hp – Högskolepedagogisk baskurs, 5 hp <p>Valfria kurser (15 hp)</p>	<p>Obligatoriska kurser, 11 hp</p> <ul style="list-style-type: none"> – Introduktionskurs, 5 hp – Forskningsetik, 3 hp – Högskolepedagogik, 3 hp <p>Valfria kurser (49 hp)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Allmänt GT:s exegetik, 35 hp – Specialisering i det egna forskningsområdet, 14 hp

Tabell 1: Kursfordringar vid Göteborgs och Lunds universitet

Som framgår av tabellen ovan ägnas ett större antal poäng vid Göteborgs universitet till annat (till exempel Konferenspresentation i teori och praktik, Högskolepedagogisk baskurs) än de mer ämnesspecifika kurser som läses vid Lunds universitet, där ett större fokus riktas mot forskarutbildningsämnet som sådant. I vilken mån detta är ett utslag av skillnaderna vad det gäller forskarutbildningsämne är dock svårt att avgöra, men ett samband borde föreligga.

En kanske mer avgörande fråga har att göra med om skillnaderna i forskarutbildningsämne påverkar den blivande doktors framtida karriärmöjligheter. Är ett bredare eller snävare forskarutbildningsämne av karriärmässig fördel? Av tämligen uppenbara skäl bör en forskarutbildning i bibelvetenskap eller Gamla/Nya testamentets exegetik vara mer specifikt inriktad på det kritiska studiet av de bibliska texternas ursprung, tolkning och betydelse, medan en forskarutbildning i religionsvetenskap är bredare och fokuserar på en vidare förståelse av religion som fenomen och dess roll i samhället. En doktorsexamen i ett

bredare forskarutbildningsämne som religionsvetenskap torde därmed åtminstone i teorin öppna upp för fler möjligheter till fortsatt akademisk forskning och undervisning, men också arbete inom andra sammanhang där religionsvetenskaplig kompetens efterfrågas, till exempel myndigheter och tankesmedjor. Å andra sidan skulle en tydligare specialistkompetens kunna vara till fördel i sammanhang där just sådan efterfrågas. Hur detta tar sig uttryck i praktiken är svårt att sia om. Det skulle på sikt vara intressant följa upp hur doktorer från de berörda lärosätenas fortsatta yrkesbana sett ut och undersöka om det föreligger några nämnvärda skillnader i möjligheter till eller val av fortsatt karriär efter doktorsexamen.

EXAMINA

En aspekt relaterad till diskussionen av forskarutbildningsämne har att göra med examen. En forskarutbildning med inriktning mot bibelvetenskap kan idag leda fram till antingen en filosofi (fil.dr) eller en teologi (teol.dr) doktorsexamen, men de olika lärosätena skiljer sig åt vad det gäller vilken/vilka av dessa examina som kan utdelas:

Enskilda Högskolan Stockholm	teol.dr	
Göteborgs universitet	teol.dr	fil.dr
Lunds universitet	teol.dr	(fil.dr) ⁸
Umeå universitet	teol.dr	
Uppsala universitet	teol.dr	(fil.dr) ⁹

⁸ "Forskarutbildningen i Gamla testamentets exegetik leder till teologie doktorsexamen. Efter ansökan kan doktoranden få tillstånd att avlägga filosofi doktorsexamen" ("Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå till doktorsexamen i Gamla testamentets exegetik", 1; "Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå till doktorsexamen i Nya testamentets exegetik", 1).

⁹ "Vid teologiska fakulteten kan inom utbildningen på forskarnivå avläggas Teologie licentiatexamen och Teologie doktorsexamen i bibelvetenskap. Fakultetsnämnden kan, i särskilda fall, efter ansökan från doktoranden vid antagning till utbildning, bevilja dispens för avläggande av filosofi doktors- och licentiatexamen" ("Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå: Bibelvetenskap", 15).

Har dessa skillnader någon praktisk betydelse? I en svensk kontext är valet av doktorsexamen sannolikt av mindre praktisk betydelse, inte minst då bägge typer av examina kan utfärdas av ett och samma lärosäte och berörda parter i regel är införstådda med att bägge kan följa på en och samma forskarutbildning. I en internationell kontext kan dock skillnaden mellan de två uppfattas som större. Exempelvis kan man på hemsidan för The American Academy of Religion (AAR, världens största sammanslutning av forskare med fokus på religion) läsa att den till teologie doktor motsvarande amerikanske examen Doctor of Theology (ThD) är en så kallad "professional degree" i likhet med Master of Divinity (MDiv) och Doctor of Ministry (DMin), vilka normalt sett utställs vid så kallade "seminaries", "schools of theology", och "divinity schools" och förbereder för kyrklig tjänst. PhD-graden, motsvarande vår svenska fil.dr, utfärdas i stället som regel av ett universitets religionsvetenskapliga institution. Vidare framhålles att en ThD i allmänhet fokuserar mer specifikt på kristen teologi, medan en PhD ofta är mer jämförande.¹⁰

För den doktorand vid svenskt lärosäte som tänker sig en fortsatt internationell karriär kan det alltså vara värt att överväga vilken typ av examen som är lämpligast att ta ut, om möjligt. Återigen skulle det vara intressant att följa upp om och hur valet av typ av doktorsexamen från svenska lärosäten påverkat (möjligheterna till) en internationell karriär.

AVHANDLING VS. KURSER

Den förmodligen mest påtagliga och betydelsefulla av de skillnader som här lyfts fram har att göra med fördelningen av de 240 hp som en forskarutbildning omfattar mellan författande av avhandling respektive

¹⁰ Whitney Bauman, "Stages of Education: Different Stages of Becoming a Scholar in Religious Studies and Theology," *AAR*. Online: <https://aarweb.org/AARMBR/AARMBR/Publications-and-News-/Guides-and-Best-Practices-/Grad-Students-/Stages-of-Education.aspx>.

kurser. Vid Göteborgs och Lunds universitet ägnas 180 hp till avhandlingsförfattande och 60 hp till kurser. Enskilda Högskolan Stockholm och Umeå universitet skiljer sig något och avsätter istället 165 hp för avhandlingsskrivande och 75 hp åt kurser, medan Uppsala universitet befinner sig i en kategori för sig själv då man fördelar poängen 150/90.¹¹ Det skiljer alltså som mest 30 hp – det vill säga en hel termins studier – mellan hur lång tid en doktorand vid Göteborgs och Lunds universitet respektive Uppsala universitet har på sig att författa sin avhandling.

Samtidigt torde kraven på kvalitet i praktiken vara de samma. Det är exempelvis svårt att föreställa sig att en fakultetsopponent eller ledamot i betygsnämnden skulle ställa lägre krav på avhandlingar framlagda vid Uppsala universitet än vid övriga lärosäten på grund av det lägre poängantalet. Å andra sidan, om poängantalet för avhandlingsskrivande är för högt kan det följas av motsvarande högre förväntningar på såväl omfattning och kvalitet, vilket i sin tur kan få till följd att doktoranden tar längre tid på sig att slutföra sin avhandling till nackdel för både doktoranden och institutionen, som får ökad belastning på sin budget och personal. Eftersom det också är väl känt att forskarstudier ofta tar mer tid i anspråk än vad som ryms under en normal arbetsvecka och att många doktorander upplever press att arbeta på sin fritid bör man fråga sig vilken poängfördelning som är bäst för att undvika riskera skapa onödigt stress och i förlängningen utbrändhet och sjukskrivningar.¹²

Möjligtvis relaterar skillnaderna än en gång även till aspekter som berör karriär och möjligheten att få anställning efter disputation. Målet med forskarutbildning är naturligtvis en balans mellan bredd och fördjupning, och även om skillnaderna inte skall överdrivas bör mer omfat-

¹¹ Enligt Högskoleförordningen bilaga 2 gäller för doktorsexamen att doktoranden ha "fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd." Avhandlingsskrivandet skall alltså enligt ett minimum omfatta två års heltidsstudier.

¹² *Hur mår doktoranden? En rapport från Fackförbundet ST och SFS doktorandkommitté om forskarstuderandes psykosociala arbetsmiljö* (Stockholm: Fackförbundet ST, 2021), 15–21.

tande kursfordringar generera forskare med större bredd i sin kompetens, vilket kan ses understödja den pedagogiska meriteringen, medan ett större fokus på avhandlingsskrivande producerar specialister och bidrar till vetenskaplig meritering – för att renodla det hela. Frågan är vad som efterfrågas i ett anställningsförfarande. Utan att ha analyserat vare sig tjänsteutlysningar eller sakkunnigutlåtanden för lektorat i bibelvetenskapliga ämnen kan man med relativ säkerhet ändå hävda att någon större vikt sällan läggs vid fördelningen av poäng mellan kursfordringar och avhandlingsförfattande och dess eventuella konsekvenser för pedagogisk respektive vetenskaplig meritering. Något som dock beaktas är avhandlingens kvalitet. Riskerar den Uppsaladoktorand som inte ägnar kvällar och helger åt att skriva avhandling att hamna i ett sämre utgångsläge än sina kollegor vid övriga lärosäten? Även dessa frågor skulle vara intressanta att följa upp i en större utredning.

NYTTIGGÖRANDE AV FRI EXEGETISK FORSKNING

En aspekt som inte berörts i den föregående diskussionen då den inte behandlas i berörda studieplaner men som likväl är värd att reflektera över avslutningsvis är den komplicerade kombination av självständig kritisk forskning respektive nyttiggörande av densamma som efterfrågas i rådande regelverk. I examensordningen anges nämligen att för doktorsexamen skall doktoranden inte enbart visa ”förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning” utan också ”förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang *bidra till samhällets utveckling* och stödja andras lärande.”¹³

¹³ Min kursivering. Av Högskolelagen 1 kap 2 § framgår också att det är högskolornas och universitetens uppgift att ”samverka med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan *kommer samhället till nytta*” (min kursivering).

Att vetenskapliga resultat kommer samhället till nytta är ett på många sätt berömvärt, eftersträvansvärt och (så länge som forskningen finansieras av skattemedel) även rimligt mål. Dess förening med idealet om fri forskning sker emellertid med varken självklarhet eller enkelhet. Varken den humanistiska traditionen i stort eller exegetiken mer specifikt låter sig naturligt infogas i en styrningsideologi där *nyttiggörande* (vilket från politikens sida inte sällan definieras i termer av innovation, ekonomisk tillväxt och ökade arbetstillfällen) är ledord. Visst genererar exegetisk forskning ny kunskap som kan ligga till grund för både fortsatt vetenskapligt arbete och undervisning och är på så sätt både relevant och nyttig. Likafullt är dessa resultat sällan av någon omedelbar relevans för de mest angelägna samhällsutmaningarna i form av pandemier, klimathot, flyktingströmmar, krig, finanskris, och så vidare. I ljuset av sådana problemkomplex framstår den omgäende samhällsnyttan av bibelforskning lätt som tämligen begränsad och perifer.

Dessa frågor berör naturligtvis exegeter i alla stadier av karriären, men det blir samtidigt ett särskilt angeläget bekymmer i relation till forskarutbildning. Att lära sig att bli självsändig och kritisk samtidigt som forskningsresultaten ska nyttiggöras är – som Lundqvist & Benner med viss underdrift påpekar – nämligen ”ingen enkel uppgift”:¹⁴

Uppdraget rymmer onekligen komplicerade och svåra avvägningar och beslut, inte minst för en doktorand vars möte med forskarvärlden är ny och emellanåt svårgenomtränglig och vars uppgift ju huvudsakligen beskrivs som att skriva en avhandling och genomgå kurser.¹⁵

Det finns visserligen anledning att ifrågasätta den motsägelsefulla idén om styrning av fri forskning, inte minst med tanke på hur den senare sägs gälla för allmän princip och skall främjas och värnas. Högskolelagen (1 kapitel 6 §) anger trots allt att forskningsproblem skall fritt få väljas, forskningsmetoder fritt utvecklas och forskningsresultat fritt publiceras.

¹⁴ Åsa Lundqvist och Mats Benner, ”Kritisk, självständig och nyttig: Mål och praktik i forskarhandledning”, *Högre utbildning* 2/2 (2012): 93–106 (94).

¹⁵ Lundqvist och Benner, ”Kritisk”, 94.

Likafullt har lärosätena befintligt regelverk att förhålla sig till och frågorna kvarstår därmed. Hur kan den bibelvetenskapliga forskarutbildningens resultat komma samhället till nytta och bidra till dess utveckling? Hur implementeras tanken på nyttiggörande på bästa sätt i forskarutbildningen? Hur kan lärosätena praktiskt arbeta med att utbilda doktorander i den så kallade ”tredje uppgiften”?

Utbildning i dessa aspekter handlar dessutom inte enbart om att leva upp till rådande regelverk, utan är även viktig förberedelse för den kommande forskargärningen då medel skall sökas i konkurrens med forskare från discipliner med tydligare koppling till de typer av samhällsutmaningar som nämnts ovan. Exempelvis är Vetenskapsrådets utlysning av forskningsmedel till humaniora som förmodat bekant kombinerad med samhällsvetenskap. I allt högre grad fäster olika utlysningar om forskningsmedel vikt vid just precisering och tydlig kommunikation av forskningens relevans, inte bara för akademien utan även för andra tänkbara så kallade ”stakeholders”. Att förmå bryta upp ett forskningsprojekt i mindre delar, identifiera hur dessa relaterar till och är av betydelse för olika intressenter på såväl kort som lång sikt blir så mot denna bakgrund alltmer avgörande.

Frågan om hur denna problematik på bästa behandlas är det inte min avsikt att försöka besvara. Jag vill i första hand dra uppmärksamhet till en av förklarliga skäl något förbisedd dimension i samtida bibelvetenskaplig forskarutbildning. Samtidigt kan lösningen, som jag ser det, knappast vara att på brett plan överge traditionella exegetiska forskningsfrågor till förmån för studier som avser lösa samhällsproblem med hjälp av bibelvetenskap. Fastmera blir det en fråga om att träna doktorander i populärvetenskaplig kommunikation och att göra forskningsresultat mer tillgängliga för den intresserade allmänheten.

SAMMANFATTNING OCH AVSLUTNING

Denna artikel har tagit sitt avstamp i den andra av 2022 års Exegetiska dagar och dess fokus på samtida bibelvetenskaplig forskarutbildning i

Sverige. Utöver en kortfattad rapport från konferensen, har jag redogjort för såväl de styrdokument vilka reglerar svensk forskarutbildning, som belyst några påfallande skillnader som framkommit genom jämförelse av de allmänna studieplanerna för berörda lärosäten med fokus på forskarutbildningsämne, examen, poängfördelning och samverkan. Som förhoppningsvis blivit tydligt vid det här laget är likheterna – vilka har sin yttersta grund i det gemensamma regelverket – betydligt större än skillnaderna. Likväl skiljer sig utbildningarnas utformning åt i ett flertal avseenden, och jag har i all korthet påtalat olika typer av möjligheter respektive risker som kan tänkas följa. Diskussionen är utan tvekan ofullständig och några säkra slutsatser om de frågor som behandlats kan inte dras på basis av det begränsade underlag som studieplanerna utgör. Likafullt har ett antal potentiellt betydelsefulla aspekter ringats in. På sikt skulle det kunna vara av både intresse och relevans att följa upp vilket utfall dessa skillnader faktiskt fått.